

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Compendium memorandorum vires naturales et commoda comprehendens a Plinio data

Duval, Robert

[Paris], zwischen 8. Mai und 20. Nov. 1500

Liber vicesimus secundus [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-293518](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-293518)

dest ieiunis. Est autem candidus intus & dulcis. Ambrotanum pdest quoquomodo algētib. Cōtra ictus serpētū bibif illiniturq; cū yno. Efficacissimū contra ea: quorū veneno tremores & frigus accidūt. & cōtra venena alia pota. Pellit & interra neorū mala. Ramus eius si subiciatur puluino: venerem stimulare dicitur. Efficacissimamq; esse herbam contra veneficia: quibus coitus impeditur omnia.

Ca. xxvi. de iacintho herba

Acinthus in gallia optime prouenit. Hoc ibi loco isginum i tingit Radix est bulbacea māgonicis venalibus pulcre nota: q̄ in yno dulci ilita: pubertatē coerchet, & nō patitur erūpere.

Iber vicesimus secundus de aliis medicinis

Prologus actoris

Complese poterāt miraculū sui natura: atq; tellus reputā tium vel prioris tm̄ voluminis dotes. totq; genera herbarum vtilitati hoim̄ genita. Sed q̄to plura restant: tāto mirabiliora inuentu. Reliquorū potentia approbat nichil ab rerum natura sine aliqua occultiore causa gigni.

Ca. i. de fucantibus faciem

Mares etiam apud dacos corpora sua inscribūt. Britannorum cōiuges mirusq; toto corpore oblite quibusdam in sacris nude incedūt ethiopum colorem imitates.

Ca. vi. de coronis Inuehitq; in quorundā hominū negligētiā. Varietatesq; & aculeos cur plantis natura dederit

Has latere apud nos minus quidē miror cernens negligi ea quoq; q̄ ad vilitudinē cōseruandā. cruciarusq; corporis ppulsandos; & mortē arcendā pertinent. Sed quis mores iure castiget? Addidere viuēdi p̄cia delitie luxusq;. Nūq; fuit cupido vite maior. nec Minor cura. Aliorū hanc operā esse credimus. ac ne mādato quidē nostro. & quo nil p̄bosius: viuim⁹ aliena fiducia Immo vero pleriq; in risu sumus: ista cōmētātes. atq; friuoli opis arguimur; magna q̄q; immēsi laboris solatia sperni: cū rerum natura quā certe nō de fuisse nobis docebitur; & inuisis quoq; herbis inseruisse remedia: Quippe cū medicinas dederit etiā aculeatis. In quibus p̄uidētā

nature fatis admirari: amplectiq; non est. Pinxerat & remedia floribus. visusq; ipsos aios inuitauerat: etiam delitiis auxilia permiscens. Inde excogitauit aliquas aspectu hispidas, tactu truces: ne se depascat auda quadrupes, nec procaces manus rapiant, nec neglecta vestigia obterant, ne infedēs ales infringat: has muniēdo aculeis, telisq; armando: remediis vt tuta & salua sint. Ita hoc quoq; quod in his odimus: hominum causa excogitatum est.

Ca. x. De tribulo.

Ribuli vnū genus in hortis nascitur alterum fluminibus tantum. Succus ex his colligitur ad oculorum medicinas. Est enī refrigerantis nature. Et ideo utilis cōtra inflammationes & collectiones. Ulcera per se erūpētia, & precipue in ore cum melle sanat. Ite; & tonsilas potus & calculos frāgit. Traces qui ad strimona habitāt: foliis tribuli equos sagmāt. Ipsi mucleo viuunt: panē facientes predulcem: & qui contrahat ventrē. Radix caste pureq; collecta discutit strumas. Tritum & in aquam sparsum pulices necat.

Ca. xii. Laus nature in dandis auxiliis.

Quippe quedā animalū remediis nascuntur locupletī diuinitate ad gerenda presidia: vt nō sit mirari fatis ingenū eius disponētis auxilia in genera, in causas, in tempora: vt aliis profit atq; aliis ab horis: diesq; nullus sine presidiis reperiat.

Ca. xiii. De vrtica et medicinis eius.

Vrtica
Vrtica quid esse iunifius pōt? At preter oleū quod in egipto fieri diximus: vel plurimis scatet remediis. Semen eius cicute contrariū esse. Item fungis, argēto viuo. Item aduersatur hioskyamo, serpētibus & scorpionibus. Quin illa ipsa amaritudo mordax vuas in ore: procidētēsq; vuluas, infantium sedes, tactu resilire cogit. Letargicos expergiscit, tactis cruribus magisq; fronte. Eadē canis morsibus addito sale medetur. Sanguinem trita naribus indita sistit, & magis radice. Cartiomata & fordidā vlcera sale addito. Item luxata. Sanat & pauos, parotidas carnesq; ab ossibus recedētēs. Semē potum cū sapa vuluas stranguantes aperit. Et pro fluuia nariū sistit impostum. Vomitiones in aqua mulsa sumptū a cena faciles prestat duobus obolis, vno autem in vino potō: lassitudines recreat, potum in sapa: resistit stomachi inflationibus. Orthopnoicisq; prodest cū melle, & thozacem purgat eodem elinginate. Et lateri medetur cum semine lini.

Addunt isopom & piperis aliquid. Hypocrates vuluam purgari
poto eo pronunciat. Articularibus morbis & podagricis plurimū
cum oleo vetere/aut folia cum vrsino adipe trica imponunt. Ad ea
dem radix tusa cum aceto: nō minus vtilis. Item lieni. Phianis
phiscus vtilissimā cibis coctam conditā ve professus: arterie tussi:
ventris distilationi: stomacho: pauis: parotidis: pernionibus cum
oleo. Sudorem coctā cum conchilis eicere, aluum cum ptisana,
pectus purgare mulierūq; mēses cū sale, vlcera q̄ serpunt phibere.

Succus expressus ilitus fronti: sanguinem narium silit. Semē
messibus colligi oportet. Alexandrinum maxime laudatur ad oīa
hec. Et minores quidē vrtice tenereq; efficaces. Sed precipue silue-
stris illa. Et amplius lepras in facie tollit e vino pota. Si quadru-
pedes fetum non admittant: vrtica naturam fricandā monstratur.

Ca. xxi. De elitropio adianto

calitrico siue politrico.

Helitropiū miraculum sepius diximus: cū sole se circūagens: etiā
nubilo die, tantus sideris amor est: nocte velut desiderio cōtrahit
ceruleū florem. Helitropiū verrucas radicicū excludit, excrescētia
q; in sedibus. Seminis grana q̄ttuor pdesse quartanis pota. tria ter-
tianis, vel si herba ter circūligata subicitur capiti. Magi quartanis
quater tertianis ter helitropiū alligari iubēt ab ipso egro impreca-
tiq; cum sole eum iterum se & cū nodis liberandū. Et ita facere nō
exempta herba.

Adianto miraculū estare viret. Bruma nō mar-
cescit, aquas respuit mersum, refusumq;. Sicco simile est: tanta dis-
sociatio deprehēditur. Quidā calithricū vocant alii polithricū:
vtrūq; ab effectu. Tingit enī capilum. Et ad hoc coquitur vino cum
semine appii adiecto oleo coptose vt crispum densumq; faciat. De
fluere autē prohibet. Duo genera eius, cādidius & nigrum bre-
uiusq;. Id quod breuius polithricū: alii tritomanes vocant. Vtri-
q; ramuli nigro colore virent: foliis filicis. Ex quibus inferiora
aspera & fusca sunt. Umbrosas petras: parietūq; aspergines ac
fontium, maxime specus sequitur: & saxa manantia, quod mira-
mur cum aquas non sensiat. Calculos e corpore mire pellit frā-
gitq; vtiq; nigrum. Quade causa portus q̄ q̄ i saxis nasceretur: & a
nostris saxifragum appellatum crediderim, bibitur ex vino q̄tum-
terni decerpere digiti.

Ca. xxii. De boletis suspectis.

Quorundā ex his facile nōsunt venena diluto rubore: raucido
aspectu: liuido intus colore. Si serpentis cauerna iuxta fuerit:
si patescens primo adhalauerit: rapaci venenorum cognatione:

ad virus accipiendum Itaq; caueti cōueniet priusq; se condant ser-
pentes. Boletis quidē ortus occasusq; ad dies.viii.

Ca.xxiii. De simplicibus & eorū mixtura.
Quas habet vtilitates admixtio: immēsum est referre. & nos sim-
plicia tractamus: quoniā in his naturam esse apparet: in illis con-
iecturam sepe fallacem: nullis fatis custodita in mixturis cōcordia
nature ac repugnantia.

Ca.xxiiii. De natura mellis
multeq; eius vtilitates. & in
uectiua quedam: contra cōpositiones.

Mellis natura est vt putrescere corpora non sinat. Iocundo sapore
atq; nō aspero. Vtile pleuriticis decoctū. Item vulneribus a serpē-
te percussis. Et cōtra venena fungorū Paraliticos in mulso. Vfus
despumati semper aptior. Stomachum tamen inflat. bilem auget
fastidiū creat. & oculis per se inutile aliqui arbitrantur. Naturā
prenoscere volētibus: in mellis operibus & aqua mulsa tractari de-
bet. Duo mellis opera. subita ac recētia: altera inueterata. Re-
pentina despumato melle preclaram vtilitatez habet in cibo egros-
tantium leti. hoc est alicę elute. virtus recreandis. ore stomacho-
q; mulcendo. ardore refrigerando. frigidam enim vtilius dariven-
tri molliendo. Inuenio hunc potum bibendū aliofosis. Item ani-
mi humilis & preparati quos illi dixerē microposimos vel mycropso-
cos. Est & ratio subtilitatis in mense a platone descendens. Cor-
pusculis rerū leuibus scabris angulosis rotūdis: magis aut minus
ad aliorū naturā accedētibus: Ideo non eadē illi amara aut dulcia
esse. Sic & in lassitudine prouiores eē ad iracūdiam & in siti. Ergo
et hec animi asperitas seu potius anime dulciore succo mittigatur.
lenit tansitū spiritus & molliores facit meatus: ne scindāt euntem
redentemq;. Experimenta in se cuiq; nullius nō ira luctusq; & tri-
sticie: oīs animi ipetus cibo mollitur. Ideoq; obseruāda sunt q̄ non
solum corporum medicinā: sed & morum habēt. Aqua mulsa &
tussientib; vtilis redditur. Calefacta icitat vomicomēs. Inueterate
autē vsū dānauere posterū. Minus innocētie aqua. minusq; vino
firmū longa tñ vestutate trāsit in vinū. vt constat inter omnes. Sto-
macho tñ inutilis sinu in veriusq; contrariū. Semper mulsum ex
vetere vino vtilissimū. facillimeq; cum melle incorporat. quod in
dulci nunq; euenit. Ex austero factū non implet stomachum neq;
ex decocto melle. Minusq; inflat quod fere euenit. Aluū mollit fri-
gido potu. pluribus calido sistit. Corpora auget. Multi senectaz
longā mulsi tantū nutritu tollerauere neq; alio vllō cibo. Celebri

polionis romuli exemplo: quem centesimum annum excedentem cum diuus augustus hospes interrogaret: quanā ratione maxime vigorem illū animi corporisq; custodisset: ille respondit intus multo foris oleo. *pollio.* Regius morbus curatur mulso.

Non fecit cerata, malaginata, emplastra, colliria, antidota parēs illa natura; ac diuina rerū artifex. Officinarū Imo verius auaricie cōmenta sunt. Nature quidē opera absoluta & perfecta gignunt paucis ex causa: nō ex coniectura rebus assumptis: vt succo aliquo sicca temperant ad meatus; aut corpore aliquo humentia adnixus Scrupulatum quidē colligere & admistere vires non coniecture hu mane opus; sed imprudentie est. Nos nec indicarum, nec arabiarum mercium: non externi orbis attingimus medicinas. Non placent remediis tam longe nascentia. Non nobis gignūtur, ne illis quidem: alioquin non venderent. Odorum causa vnguentorumq; & deliciarum si placet: etiam superstitionis gratia emanant: quoniam thure supplicamus & costo. Salutem autē sine his posse constare vel ob id probabimus: vt tanto magis sui delicias pudeat Sed medicinas ex floribus coronamentis & hortensis queq; man duntur herbis profecuti.

Ca. xxv. *Medicine ex frugibus.*

Milio sistitur aluus, discutiantur tormina. In quem vsus torretur ante. Neruorum doloribus & aliis: feruens in sacco ponitur, neq; aliud vtilius: quoniaz leuissimū mollissimūq; est: & caloris capacissimum. Itaq; talis vsus est ad omnia quibus calor profuturus.

Ex frugibus fiunt potus, zitim in egipto, celia & cerea in hispania, ceruisia & plura genera: in gallia aliisq; prouintiis, quorum omni spuma: cutem feminarum nutrit.

Eos qui pane hordeaceo vtuntur: morbo pedum temptari negant.

Iber, xxiii. De medicinis ex vino aceto & oleo pisco ficu & cetera:

Ca. ii. *medicines vuarum. Et disputatio an pluribus profit vinū aut noceat, vtilitates vini ad homines & bruta & cetera.*

Innocentiores sunt vae que decerpse diu pepēderunt, qua ventilatione vtilas sunt stomacho, & egris. Nam & refrigerant leuiter et fastidium auferunt. Que autem in vino dulci condite fuere